

проблем фінансування інноваційної діяльності підприємств можна виділити: недостатню державну фінансову підтримку інноваційних проектів різного масштабу, які реалізуються у промисловості; недостатня зацікавленість іноземних інвесторів у фінансуванні вітчизняного інноваційного сектора; незасіяність низки інституціональних інвесторів у фінансуванні інноваційного процесу;

Отже, можна зробити висновок про те, що на сучасному етапі інноваційна діяльність підприємств потребує збільшення державної участі як фінансового, так і організаційного характеру.

Список використаної літератури

1. Мельник О.Г. Інноваційний прибуток як джерело фінансування інновацій / Актуальні проблеми економіки. - 2009р.- №8. – С. 108-115.
2. Товт Т.Й. Особливості фінансування інноваційної діяльності підприємств в Україні / Актуальні проблеми економіки.-2008р.-№3.– С.102-108

УДК 368.025.6:63

РИЗИКИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СТРАХУВАННЯ

*О. В. Марценюк-Розарьонова, асистент,
О. Ю. Федоришина, студ.*

Вінницький національний аграрний університет

Aspiring of Ukraine to integration in a world economy foresees reformation of all spheres of national economy inclusive from APK of country. The decline of agriculture is not only restrained by development of other sectors agrarian-food systems of Ukraine but also remains one of spheres of the most placing and investment of the limited economic resources. Food safety of the state depends on development of agroindustrial production, and level and quality of providing of population food stuffs directly influence on social position in society and health of nation on the whole.

Стремление Украины к интеграции в мировое хозяйство предусматривает реформирование всех сфер народного хозяйства включительно из АПК страны. Упадок сельского хозяйства не только сдерживает развитие других секторов аграрно-продовольственной системы Украины, но и остается одной из сфер наибольшего размещения и вложения ограниченных хозяйственных ресурсов. От развития агропромышленного производства зависит продовольственная безопасность государства, а уровень и качество обеспечения населения продуктами питания непосредственно влияют на социальное положение в обществе и здоровье нации в целом.

Вступ. Сільське господарство – одна з найдавніших, найважливіших і найбільш ризикованих галузей економіки. В Україні на нього покладено завдання дедалі повніше забезпечувати внутрішні потреби країни в сировині і продовольстві та нарощувати відповідні експортні можливості. За належних інвестицій аграрний потенціал України може досягти рівня, достатнього для того, щоб нагодувати більш як половину населення Європи. Фактичні показники-на порядок нижчі.

АПК нашої країни вже давно зазнає дефіциту фінансових ресурсів, який був і певною мірою лишається наслідком низької врожайності сільськогосподарських культур, нееквівалентного міжгалузевого обміну, недосконалої податкової та митної політики.[2]

Нині в Україні прискорюється аграрна реформа, стратегічна мета якої - забезпечити повне й надійне продовольче постачання населення, досягти високого експортного потенціалу галузі, відродивши господаря землі й створивши багатуокладний конкурентоспроможний аграрний сектор економіки.

На виробничий процес у сільському господарстві значно сильніше, ніж в інших галузях, впливають несприятливі природно – кліматичні умови, які можна розподілити на дві групи. Першу складають постійнодіючі, тобто звичайні для певної місцевості природні фактори: невисока якість ґрунтів, короткий вегетаційний період, вітри в окремі періоди тощо. До другої групи відносяться випадкові, незвичайні відхилення від умов розвитку сільськогосподарських культур чи утримання тварин: градобій, засуха, ранні заморозки тощо. Нейтралізація впливу на сільськогосподарські результати факторів другої групи досягається за допомогою створення страхових фондів.

Найбільш ризикованим є вирощування врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень. Рослинництво - це діяльність, здійснювана переважно під відкритим небом, і на результати господарювання тут істотно впливають коливання кліматичних умов та інші природні чинники, які точно прогнозувати неможливо.

Постановка задачі. Дослідженням цієї теми займаються Базилевич В. Д., Базилевич К. С., Колотуха С. М. Кредитування сільськогосподарських підприємств як ефективне джерело інвестиційної Страхувальниками сільськогосподарських культур можуть виступати всі юридичні й фізичні особи, що використовують земельні угіддя. Об'єктами страхування в рослинництві є зернові (озимі та ярові), зернобобові, технічні, овочеві, баштанні, кормові культури, урожай садів, ягідників, виноградників. Страхуватись можуть також розсадники, теплиці тощо. Об'єктами страхування багаторічних насаджень виступають безпосередньо самі вони як основні або оборотні фонди, а також врожай цих насаджень. Поряд з оцінкою і відшкодуванням втрат від загибелі чи пошкодження застрахованого врожаю оцінюються і відшкодовуються втрати господарства, зумовлені пересівом чи підсівом (пересадкою) культур після стихійного лиха. Залучення інвестицій у розвиток сільськогосподарського виробництва безпосередньо залежить і від того, як вирішується проблема зменшення та розподілу ризику товаровиробників.

Результати. З початку 1990-х років страховий захист сільськогосподарських товаровиробників значно послабився. Різко скоротилася реальна бюджетна допомога господарствам. Комерційні банки не можуть покривати збитки, спричинювані природними катаклізмами, дається взнаки інфляція грошової одиниці. Аграрна реформа має докорінно змінити ситуацію. Приватизація землі, дедалі інтенсивніше її використання, зміна стосунків із банками, перехід до сплати єдиного податку - ці та багато інших чинників спонукають до організації страхового захисту сільських товаровиробників на нових засадах.

Такий захист здатні здійснювати лише ті страховики, котрі мають достатні страхові резерви, розгалужену мережу філій та представництв, а також фахівців, добре ознайомих з особливостями аграрного виробництва. Ситуація може змінитися, якщо провідні страховики об'єднують свої зусилля в цьому напрямку (шляхом створення страхових пулів), а також налагодять ринок перестраховування сільськогосподарських ризиків.

Найбільш ризикованим є вирощування врожаю сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень. Під це виробництво відведено більш як половину території України. Рослинництво – це діяльність, здійснювана переважно під відкритим небом, і на результати господарювання тут істотно впливають коливання кліматичних умов та інші природні чинники, які точно прогнозувати неможливо. [2]

Згідно з чинним законодавством в Україні протягом останніх десяти років страхування врожаю сільськогосподарських культур у колективних і фермерських господарствах було добровільним, а в державних - обов'язковим. З реформуванням аграрного сектору економіки питома вага державних підприємств у виробництві продукції рослинництва і тваринництва різко скоротилася. У державній власності залишилися переважно господарства при аграрних наукових та навчальних закладах та деяких відомствах, які використовують продукцію для внутрішніх потреб.

Кооперативним і фермерським господарствам було надано можливість самостійно вирішувати питання про доцільність укладання договорів на страхування майна. Нині в НАСК "Оранта" діють два варіанти добровільного сільськогосподарського страхування. Перший із них охоплює страхування врожаю сільськогосподарських культур, тварин, будівель, споруд, сільськогосподарської техніки, інших матеріальних цінностей. Другий варіант (застосовується з 1999 року) має особливості лише щодо страхування сільськогосподарських культур. На відміну від першого варіанта, де об'єктом страхування є вартість втраченого врожаю певної культури, яка визначається порівнянням урожайності цієї культури з гектара за поточний рік і середньої її урожайності за попередні 5 років, у другому варіанті страховий захист розрахований на відшкодування витрат на посів (садіння) та вирощування сільськогосподарських культур у разі їх загибелі або пошкодження. останніх трьох років жодного разу не дали врожаю. Отже, господарства мають змогу вибирати варіанти страхування сільськогосподарських культур. Відшкодування вартості втраченого врожаю, визначеної порівнянням урожаю з гектара в поточному році із середнім показником за останні 5 років, досить суб'єктивне. Адже показники урожайності можуть бути низькими не лише через стихійні події, а й унаслідок безгосподарності, нестачі потрібних сортів насіння, органічних та мінеральних добрив, пестицидів, машин і механізмів, а також пального для своєчасного й повного виконання агротехнічного комплексу робіт.

Страхова сума встановлюється за кожним окремим видом майна згідно із договірною сумою, яка не повинна перевищувати дійсної вартості майна з передбаченням франшизи. [1]

Вартість урожаю сільськогосподарської продукції для цілей страхування можна визначити множенням планової площі посіву тієї чи іншої культури на середньорічну урожайність (у розрахунку на один гектар) за останні 5 років і на погоджену зі страховиком ціну за одиницю продукції. Страхова сума не повинна бути вищою за 70 % вартості врожаю (50 % - у разі обов'язкового страхування врожаю)[3].

Решта вартості продукції в разі її знищення через страховий випадок має покриватися за рахунок ресурсів господарства.

Тварини приймаються на страхування за договірною сумою, але не вищою за дійсну вартість. Так само визначається страхова сума щодо матеріалів, кормів, насіння, готової продукції та інших матеріальних цінностей. Основні засоби приймаються на страхування за договірною ціною, але не вищою від залишкової вартості.

Тварини, будівлі, обладнання тощо можна застрахувати й на суму, меншу за їх вартість. У такому разі всі відповідні об'єкти вважаються застрахованими в тому відсотку їх вартості, в якому їх узято на страхування в цілому. Страхові платежі визначаються в цілому за договором і за кожним видом майна, що передається на страхування. Для цього від страхової суми віднімають франшизу, різницю перемножують на тарифну ставку і ділять на 100. Страхові платежі мають бути сплачені в повному обсязі або в розмірі не менш як 25 % річної суми зі страхування врожаю сільськогосподарських культур і не менш як 50 % відповідної суми зі страхування тварин та іншого майна до вступу договору страхування в дію, але не пізніше ніж через 30 днів від дня його підписання.[4]

Зі страхування тварин, багаторічних насаджень та іншого майна остаточні розрахунки за внесками мають бути закінчені протягом трьох місяців після сплати першого платежу.

Найчастіше торік страхували чотири види сільськогосподарських культур: пшеницю, цукровий буряк, ячмінь і ріпак. Виплати за цими договорами у 2009 році сягнули 36,48%. Цей показник підтверджує, що страховики намагаються виконувати свої зобов'язання. Кількість заяв про настання ризикових подій не дуже відрізняється від кількості виплат (різниця менше 10%). Незважаючи на сприятливі погодні умови взимку 2008—2009 року, деякі посіви загинули або ж були істотно пошкоджені. Страхові компанії компенсували збитки виробникам і виплатили навесні 2009 року трохи більше 2,3 млн. грн. [4].

За оцінками фахівців, у 2010 році слід очікувати результатів на рівні 2009 року, з незначним збільшенням обсягів страхування. Можливе зменшення кількості компаній, котрі пропонують послуги на аграрному ринку. У разі поновлення державою програми субсидування страхових премій ринок може продемонструвати стрімке зростання кількості договорів, застрахованих площ і сум зібраних премій. Однак у такому випадку частка формального й схемного страхування теж може істотно збільшитися. Тому умови програми субсидування мають включати контрзаходи для збереження якісних характеристик ринку [4].

Договір може бути укладений на все майно або на окремих його вид. При цьому не допускається вибіркоче страхування окремих ділянок, зайнятих під сільськогосподарськими культурами, чи окремих тварин та інших матеріальних цінностей. Договір зі страхування врожаю сільськогосподарських культур укладається не пізніше визначеного агрономічними службами оптимального строку посіву (посадки) для даного регіону, а за багаторічними насадженнями - до припинення їх вегетації. Якщо після укладення договору страхувальник змінює розмір посівної площі в бік її збільшення, йому надається право укласти додатковий договір.

Висновки. Розглянуті умови страхування сільськогосподарських підприємств переконливо показують: страховики відійшли від шаблонного, непосильного і неефективного застосування принципу "страхування від усіх бід". Набір страхових послуг поступово стає індивідуалізованим і дедалі повніше враховує інтереси страхувальника. Водночас механізм страхового захисту аграріїв потребує істотного вдосконалення. Насамперед він має значно більше сприяти залученню капіталу, який можна спрямовувати на розвиток усіх галузей виробництва та переробки сільськогосподарської продукції. Доцільно посилити взаємозв'язок між страхуванням і кредитуванням, між натуральними і грошовими резервами, передбачити страхування відповідальності за контрактами із сільськогосподарськими товаровиробниками, зменшити страхові тарифи, скоротивши витрати на ведення справи і звільнивши страховиків від оподаткування премій, отриманих за страхування сільськогосподарських ризиків.

Сільське господарство – одна з ключових і життєво важливих галузей суспільного виробництва – є водночас однією з найбільш ризикових галузей економіки, оскільки відтворювальний процес пов'язаний з природно-кліматичними та біологічними чинниками.[2]

Саме на вирішення проблеми якнайповнішого використання страхових резервів для прискорення розвитку сільського господарства повинні бути спрямовані зусилля економістів і фінансистів-аграрників. До того ж, після становлення страхової системи АПК темпи розвитку сільськогосподарського страхування і росту страхових резервів не вимагатимуть майже ніяких інвестиційних витрат, а навпаки, будуть додатковим джерелом інвестиційних ресурсів.

Список використаної літератури

1. Базилевич В. Д., Базилевич К. С. Страхова справа. - К.: Знання, 1997. -216с.
2. Колотуха С. М. Кредитування сільськогосподарських підприємств як ефективне джерело інвестиційної діяльності / Економіка АПК.–2009. – №1.– С. 89-96.
3. Постанова Кабінету Міністрів України „Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності” від 11 липня 2002 р. № 1000.
4. <http://www.forinsurer.com>